

Аляксандар Ільін (Берасце)

Раман Скірмунт у грамадска-палітычным і культурным жыцці Піншчыны ў 20-30-я г. 20 ст.

Жыццё і дзейнасць вядомага беларускага і польскага грамадскага і палітычнага дзеяча Рамана Скірмунта (1868-1939) у міжваенны перыяд 20-30-хг. амаль не даследавана. Пасправуем часткова запоўніць гэты прагал, абапіраючыся на матэрыялы Дзяржаўнага архіва Берасцейскай вобласці.

Паводле інфармацыі Польскага біографічнага слоўніка, Раман Скірмунт вярнуўся ў Парэччу ў жніўні 1919 г.¹ Маёнтак быў моцна знішчаны яшчэ падчас нямецкай акупацыі. Аднак Р.Скірмунт не абмяжаваўся выключна гаспадарчай працай. Ён прыняў актыўны ўдзел у палітычным жыцці Палесся і ўсёй Польшчы.

Перадвыбарамі 1922 г. Р.Скірмунт разам з Янам Сянкевічам і Зыгмунтам Корсакам стварылі рэгіональны выбарчы блок “Краёвае аб’яднанне Палесся” (“Krajowe Zjednoczenie Polesia”). У друку сустракаецца таксама неафіцыйная назва блока – “Хлебаробы-русыны”. Магчыма, у гэты перыяд Р.Скірмунт быў захоплены “хлебаробскім” ідэямі славутага ўкраінскага філосафа і гісторыка Вячаслава Ліпінскага (1882-1931). У барацьбе за стварэнне незалежнай Украінскай дзяржавы апошні рабіў стаўку на “хлебароба”, г.зн. на заможнае сялянства і землеўладальнікаў. Менавіта яны, на думку В.Ліпінскага, павінны быті стаць той кіруючай сілай, якая здолее павесці за сабой усе іншыя колы грамадства ў дзяржавастваральнай працы. У адрозненні ад сацыялістычных лідэраў Украінскай Цэнтральнай Рады і Дырэкторыі УНР ён не лічыў магчымым развіваць нацыянальна-вызвольны рух пераважна на падмурку ідэі сацыяльнага вызвалення². Будучыню Украінскай дзяржавы В.Ліпінскі звязваў з аднаўленнем інтыгу гетманства. Дарэчы, вядома, што ўжо згаданыя Ян Сянкевіч і Зыгмунт Корсак таксама быті манархістамі.

Можна выказаць меркаванне пра магчымае непасрэднае знаёмства Р.Скірмунта і В.Ліпінскага. Справа ў тым, што ідэолаг украінскага кансерватызму быў блізкі да гетмана Паўла Скарападскага, з якім у чэрвені 1918 г. у Кіеве вёў перамовы прэм'єр-міністр БНР Р.Скірмунт.

Афіцыйная назва выбарчага блока (“Краёвае аб’яднанне Палесся”) прымуше ўспомніць асаблівасці палітычнай пазіцыі Р.Скірмунта напачатку яго палітычнай дзейнасці. Нагадаем, што распачыналася яна ў перыяд рэвалюцыі 1905 – 1907 г. У той час Р.Скірмунт належала да г.зв. “краёвага” накірунку польскага руху

¹ Brzoza Cz., Stepan K. Skirmunt Roman (1868-1939) // Polski słownik biograficzny. T. XXXVIII/2. Zesz. 158. S. 186.

² Довіднік з історії України. Т. 2. Кіев, 1995. С. 160.

ў Беларусі і Літве. Гісторык Але́сь Смалянчук, які лічыць краёўцаў дамінуючай плынню польскага руху на беларускіх землях напачатку 20 ст., сцвярджае, што стрыжнем краёвай ідэалогіі была ідэя палітычнай нацыі: усе, хто ўсведамляе сябе “грамадзянамі Краю”, належаць да адзінай нацыі, незалежна ад этнічнага паходжання і культурнай прыналежнасці. Вызначальнымі нацыянальнымі рысамі краёўцы лічылі патрыятызм і любоў да роднага краю, пад якім разумеліся землі былога Вялікага Княства Літоўскага. У палітычнай дзеянасці яны зыходзілі з пас-тулату роўнасці ўсіх карэнных народаў Беларусі і Літвы³.

Краёвасць як феномен палітычнага жыцця была цалкам перакрэслена ў 1918 г., калі ў выніку ўзнікнення незалежных Літвы і Польшчы, а таксама ў выніку бальшавіцкай экспансіі на беларускія землі “Край” аказаўся падзеленым паміж некалькімі дзяржавамі. Аднак краёвасць як своеасаблівы рэгіоналізм па-раней-шым прысутнічала ў свядомасці Рамана Аляксандравіча Скірунта.

У справаўдачы паліцыі, якая збрала інфармацыю пра перадвыбарчыя сходы розных палітычных груповак, адзначалася, што на мітынгу, арганізаваным Краёвым аб'яднаннем 1 кастрычніка 1922 г. прысутнічала каля 200 чалавек. Выступіўшыя Раман Скірунт і Ян Сянкевіч падкрэслівалі надпартыйнасць Краёвага аб'яднання і заклікалі прысутных падтрымашаць толькі той выбарчы спіс, у якім будуть кандыдаты, добра вядомыя мясцовому насељніцтву. Яны папярэджвалі, што на Палессе з агітацыйнымі мэтамі прыехала шмат нікому невядомых агітатаў, якія імкнуцца падмануць людзей, каб патрапіць у сейм і сенат. Прадстаўнікі Краёвага аб'яднання сцвярджалі, што чужынцы ніколі не будуць клапаціцца пра патрэбы мясцовага насељніцтва⁴.

З матэрыялаў іншай паліцыйнай справаўдачы можна зрабіць выснову, што Краёвае аб'яднанне дзеля стварэння годнай канкурэнцыі дэмакратычнаму “Дзяржавінаму аб'яднанню на крэсах” (адным з яго лідэраў з'яўляўся Генеральны камі-сар грамадзянскага кіравання Усходніх земляў Ежы Асмалоўскі) заключыла пагадненне з мясцовымі нацыянальнымі дэмакратамі і польскай хадэцыяй. Агульным лозунгам стаў заклік абароны інтэрэсаў Палесскага краю. У выніку дамоўленасці былі складзеныя г.зв. “краёвые спісы” (“listy krajowe”)⁵. Гэтая інфармацыя здзіўляе, бо гісторыкам добра вядома тая ўзаемная варожасць, якая традыцыйна падзяляла краёўца Р.Скірунта і нацыянальных дэмакратоў. Аднак сур’ёзна аднесціся да паліцыйскага дакумента прымушае рапарт пінскага

³ Смалянчук А.Ф. Паміж краёвасцю і нацыянальнай ідэяй. Польскі рух на беларускіх і літоўскіх землях. 1864-1917 г. Гродна, 2001. С. 105.

⁴ Дзяржаўны архіў Берасцейскай вобл. (ДАБВ). Ф. 2001, воп. 4, ад.з. 362, арк. 102.

⁵ “Шавіністычнае разакція, якую прадстаўлялі землеўласнікі і каталіцкія кір, прыступіла да выбараў у другі сейм пад лозунгам абароны рэгіональных інтэрэсаў, утвараючы г.зв. “краёвые спісы”, якія аб'ядналі мясцовых нацыянальных дэмакратоў, хадэцу, а таксама кансерватораў. Яны разам выступілі супраць “Дзяржавінага аб'яднання на крэсах” (Тамсама. Ф. 2001, воп. 4, ад.з. 4419б, арк. 7).

га старасты: “<...> партыя “Краёвае аб’яднанне Палесся” (спіс № 24) агітацыю вядзе слаба. Яна атрымлівае прыхільнікаў не агітацыяй, а дзякуючы перакананню часткі насельніцтва – электарата нацыянальна-дэмакратычнай партыі, якую Краёвае аб’яднанне прадстаўляе на тэрыторыі Пінскага павету”⁶.

Напачатку выбарчай кампаніі шанцы Краёвага аб’яднання ацэньваліся паліцыяй вельмі сціпла: “Краёвае аб’яднанне Палесся, якім кіруюць Раман Скірмунт і Ян Сянкевіч, мае мізэрную колькасць прыхільнікаў сярод мясцовага насельніцтва. З дапамогай шляхты і малога працэнту чыноўнікаў яны імкнуцца заснаваць гмінныя арганізацыі, але, зыходзячы з той дзейнасці, якая праводзілася да гэтага часу, не могуць разлічваць на абранные свайго кандыдата ў сейм”⁷. Аднак паствурова блок новых “краёўцаў” значна актыўізаваў уласную выбарчую кампанію. І гэта таксама адлюстравалася ў матэрыялах паліцыі: “Краёвае аб’яднанне зараз дзейнічае інтэнсіўна, не шкадуючы фінансавых сродкаў і распаўсюджваючы вялікую колькасць агітацыйных лісткоў”. Чыноўнік паліцыі выказваў думку, што дэпутатам сейма можа стаць Раман Скірмунт, які мае велізарную папулярнасць “сярод шырокіх колаў шляхты і ў часткі мясцовага насельніцтва”⁸.

Трэба адзначыць, што поспехі Краёвага аб’яднання напалохалі канкурэнтаў. У выніку ў друку распачаўся сапраўдны пераслед Р.Скірмунта, якому ўспомнілі і кіраўніцтва Беларускай Народнай Рэспублікай і выступы ў падтрымку беларускіх школі інш. Магчыма, што гэта прааганда непасрэдна прычынілася да паражэння Р.Скірмунта і ягонага блоку. За “краёвы спіс”, паводле паліцэйскай справаздачы, праагаласавала толькі 8 767 выбаршчыкаў (3,71% галасоў). Але няўдачай скончыліся выбары і для Дзяржжаўнага аб’яднання на крэсах. Блок Е.Асмалоўскага набраў 5,23% галасоў (12 343). Перамаглі ППС і “Вызваленне”, якія разам атрымалі 114 021 галасоў (больш за 50%). Той жа паліцэйскі чыноўнік заўважыў, што выбарчыя блокі Е.Асмалоўскага і Р.Скірмунта знайшлі падтрымку толькі сярод часткі польскага насельніцтва Палесся. Мясцовасць сялянства не выказала ім даверу⁹.

Выбарчая кампанія Краёвага аб’яднання Палесся патрабуе далейшага вывучэння на падставе аналізу непасрэдна выбарчых матэрыялаў. Паразуменне Р.Скірмунта з нацыянальнымі дэмакратамі, нягледзячы на тое, што яно пацвярджае ўчаста матэрыяламі мясцовых органаў улады, патрабуе далейшай праверкі. Занадта вялікая палітычна і ідэалагічна дыстанцыя заўсёды падзяляла былога кіраўніка БНР і сяброў партыі Рамана Дмоўскага. Да таго ж згаданыя абвінавачванні Р.Скірмунта ў недастатковым польскім патрыятызме вельмі нагадваюць нападкі эндэцкі і на гэтага палітыка яшчэ ў “расійскі перыяд” ягонай дзейнасці.

На выбарах 1928 г. быў створаны новы рэгіональны блок “Краёвае гаспадарчае аб’яднанне на Палессі”, які ўзначаліў Ежы Асмалоўскі і былы палескі ваявода

⁶ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 400, арк. 118.

⁷ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 362, арк. 102.

⁸ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 1992, арк. 16.

⁹ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 44196, арк. 8.

Станіслаў Даўнаровіч. Цалкам магчыма, што ўдзел у яго стварэнні прыняў таксама Р.Скірмунт, хоць ягонае імя не згадваецца ў дакументах. Хутка пасля рэгістрацыі кіраўнікі блока заклікалі сваіх выбаршчыкаў галасаваць за Беспартыйны блок супрацоўніцтва з урадам” (ББСУ). Раман Скірмунт таксама падтрымай Блок. Менавіта ББСУ атрымаў найвялікшую падтрымку жыхароў Палесся. За яго правагаласавала 99 749 выбаршчыкаў, што складаў 31,58% усіх галасоў і 63,2% ад усіх галасоў, якія былі аддадзены за кандыдатаў польскіх партый¹⁰.

На выбарах 1930 г. Р.Скірмунт з'яўляўся адным з вядучых дзеячаў ББСУ у Палескім ваяводстве. Пасля перамогі блока ён стаў сенатаром, уваходзіў у Вайсковую камісію, некалькі разоў выступаў у Сенате з заканадаўчымі пропановамі¹¹. Аднак асаблівай палітычнай актыўнасцю прадстаўнік Палесся ўжо не адзначаўся, і пасля 1935 г. паступова адышоў ад грамадскай і палітычнай дзеянасці і паглыбіўся ў гаспадарчыя праблемы роднага Парэчча. Пасля 1935 г. яго імя практична не сустракаецца на старонках мясцовага друку і ў архіўных дакументах. Варта нагадаць, што 25 красавіка 1935 г. Р.Скірмунту споўнілася 67 гадоў. Тым не менш, на Піншчыне ён заставаўся ўплывовым і аўтарытэтным чалавекам. Многія вядомыя палітыкі наведвалі Парэчча ў гэты перыяд. Можна меркаваць, што іх прываблівала не толькі паляванне ў лясах на берагах Ясельды.

Раман Скірмунт актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці Піншчыны. У 1923 г. ён узначаліў Палеское акругове сельскагаспадарчае таварыства ў Пінску. Новы кіраўнік здолеў значна актыўізаць дзеянасць гэтай установы. Ён прыцягнуў да працы ў таварыстве вядомага агронома Стэфана Маташэўскага. План працы на 1924 г. прадугледжваў правядзенне лекцый у мясцовых сельскагаспадарчых гуртках і арганізацыю пры іх спецыялізаваных бібліятэк. Увесну 1924 г. таварыства набыло ў Міністэрстве сельскай гаспадаркі трох племянных бугаёў “польскай чырвонай пароды” і кнура “вялікай англійскай белай пароды”. У маёнтках Пачапава, Коранева, Хойна і Сташаны на Піншчыне былі вызначаны палі для вырошчвання розных гатункаў аўса. Таксама былі арганізаваныя выставы хатніх жывёлы ў Пінску (чэрвень 1924 г.) і ў Лунінцы (лістапад 1924 г.)¹². З 1927 г. пры Палескім сельскагаспадарчым таварыстве пачала працаваць секцыя сельскіх гаспадаў, якую ўзначаліў жонкі сяброў і сваякоў Р.Скірмунта. Праўда, сам Р.Скірмунт у tym жа годзе пакінуў пасаду старшыні. Магчыма гэтая адстаўка была звязаная з падрыхтоўкай да ўдзелу ў чарговых выбарах у сейм і сенат. Апроч таго, у 1927 г. ён быў абраны ў Пінскі сеймік і ў гмінную раду Парэчча.

Р.Скірмунт таксама прымаў удзел у сходзе, на якім было створана Акругове таварыства сельскагаспадарчых арганізацый у Пінску (лістапад 1929 г.). Старшынёю таварыства быў абраны стары знаёмы Рамана Скірмунта Ян Сянкевіч¹³. Сам

¹⁰ Тамсама.

¹¹ Brzoza Cz., Stepan K. Skirmunt Roman (1868-1939)..., S. 187.

¹² ДАБВ. Ф. 2001, вол. 4, адз. 1813, арк. 97.

¹³ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, адз. 3813, арк. 158.

Р.Скірмунт узначаліў Ваяводскае таварыства сельскагаспадарчых арганізацый і гурткоў. Як старшыня Рады, ён спрыяў стварэнню вузкаспецыялізаваных сельскагаспадарчых гурткоў, напрыклад, па адкорму буйной жывёлы, пчалалярству ды інш. У 1931 г. Р.Скірмунт стварыў гурток жывёлагадоўлі ў Парэччы¹⁴.

Магчыма, менавіта ён падказаў сёстрам Яніне і Марыі Выждзянкам ідэю стварэння сельскагаспадарчай школы ў маёнтку Дубой. Па меншай меры, ён актыўна падтрымаў іх ініцыятыву. У 1925 г. Р.Скірмунт стварыў і ўзначаліў Таварыства сяброў ніжэйшай сельскагаспадарчай школы ў Дубое, мэтаяу якога была падтрымка арганізацыі навучальнага працэсу, матэрыяльная і маральная дапамога вучням і настаўнікам.

Сярэдзіна 30-х. харкторызуеца значнай актывізацияй дзеянасці сельскагаспадарчыхарганізацый Палесся. Арганізацыі набывалі найлепшыя гатункі зерна, бульбы, садовых дрэваў, якія потым прадаваліся сялянам. Рэгулярна ладзіліся жывёлагадоўчыя выставы. Многія сяляне атрымалі магчымасць наведаць лепшыя гаспадаркі краіны для азnamлення з прагрэсіўнымі метадамі гаспадарання. На сельскагаспадарчых курсах з лекцыямі выступалі вядомыя спецыялісты з Варшавы і іншых гарадоў. Безумоўна, да гэтай актывізацыі непасрэднае дачыненне меў Р.Скірмунт.

Архіўныя дакументы зафіксавалі ягоны ўдзел у працы іншых грамадскіх арганізацый Піншчыны. З 1927 па 1930 г. ён кіраваў добраахвотнай пажарнай камандай у Парэччы, напрыканцы 1929 г. балаціраваўся ў праўленне Пінскай акружнай пажарнай каманды, фінансаваў добраахвотную пажарную каманду і “Стралецкі Саюз” у Парэччы¹⁵.

Важным кірункам грамадской працы Р.Скірмунта з'яўляўся ягоны ўдзел у культурным жыцці Палесся. Напрыклад, у 1925 г. ён увайшоў у склад Пінскага культурна-асветніцкага камітэту, які ўзначаліў пінскі стараста Вацлаў Болдак. Сябрамі камітэту таксама з'яўляліся Ежы Асмалоўскі, Раман Гарашкевіч, Ян Сянкевіч і Зыгмунт Корсак. Камітэт арганізаваў выданне “Газеты Палескай”, якая займала прыкметнае месца ў культурна-асветніцкім і гаспадарчым жыцці Піншчыны. Першым яе рэдактарам быў вядомы гісторык і краязнаўца Раман Гарашкевіч. Якраз у гэты перыяд асобныя артыкулы ў газэце друкаваліся на палескай гаворцы.

Дарэчы, палеская гаворка таксама шырока ўжывалася на старонках газеты “Наша земля”, якая выходзіла ў Пінску ў 1927 – 1928 г. Упершыню пра існаванне гэтай газеты згадаў пінскі краязнаўца Эдуард Злобін¹⁶. Рэдактарам газеты быў Іосіф Гоган, даволі каларытная постаць у тагачасным палітычным жыцці Піншчыны.

¹⁴ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 4163, арк. 99.

¹⁵ Тамсама. Ф. 2001, вол. 4, ад.з. 5059, арк. 2.

¹⁶ Злобін Э. Развитие библиотечного дела и письменности на Пинщине во времена II Речи Посполитой // Кругозор. Пинск. 1999. № 2. С. 32.

ны*. На мітынгахён неаднаразова выступаў на палескай гаворцы. Аднак наўрадці пісаў на ёй газетныя артыкулы. Верагодным аўтарам некаторых публікаций на палескай гаворцы ў газэце “Наша зямля” можна лічыць Р.Скірмунта (гл. дадатак). Вядома, што яшчэ ў 1907 г. ён уздельнічаў у стварэнні буквара для палешукоў, які называўся “Русінскім лемантаром”**. Графічнай асновай буквара, падрыхтаванага на высокім метадычным узроўні, была лацінка.

У 1927 г. інжынер Актаві Нелард падрыхтаваў і выдаў зборнік краязнаўчых матэрыялаў “Палессе ілюстраванае”, у якім былі надрукаваны два артыкулы Рамана Скірмунта. У першым з іх (“Рысы адметнасці Палесся”) утрымліваюцца звесткі пра этнографію Палескага краю, псіхалогію палешукоў і асаблівасці іх мовы, таксама падаюцца тэксты чатырох песен. Р.Скірмунт спрабуе давесці, што палешукоў ўяўляюць сабой адметную этнічную групу, якая не належыць ні да ўкраінцаў, ні да беларусаў¹⁷. Магчыма, якраз ён закладваў падмуркі палескай ідэі, якую так няўдала спрабаваў рэалізаваць у палітычным жыцці Беларусі канца 20 ст. Мікола Шаляговіч. Можна выказаць меркаванне, што менавіта Скірмунты лабіравалі ў Варшаве ідэю стварэння асобнага Палескага ваяводства са сталіцай у Пінску і з далучэннем да яго Сарненскага і Камень-Кашырскага пав. былога Валынскай губ. У артыкуле “Са старых хронік” таленавіта і з захапленнем распавядалася гісторыя Палесся 14-17 ст. Раман Скірмунт быў сапраўдным знаўцам палескай мінуўшчыны. Невыпадкова пінскі стараста ў каstryчніку 1929 г. раіў сябрам Таварыства вывучэння гісторыі вызвалення і абароны Вільні і Віленскай зямлі

* Крутыя павароты палітычнай біяграфіі І.Гогана цяжка зразумець. У свой час за рэвалюцыйную дзеянасць ён адбываў пакаранне ў турмах Расійскай імперыі. Напачатку 20-х г. І.Гоган быў сябрам Рускага дабрачыннага таварыства і адначасова ўзначальваў Пінскі акруговы камітэт партыі “Вызваленне”. За арганізацію несанкцыянаваных мітынгаў неаднаразова падвяргаўся арыштам. У 1925 г. ён стаў старшынёю акруговага камітetu ППС, а ў 1927 г. ужо ўздельнічаў у выбарчай кампаніі ББСУ. У 1926 г. І.Гоган выдаваў у Луніцы рускамоўную газету “Красное знамя”, на старонках якой сцвярджалася адсутнасць беларусаў і украінцаў на Палессі (зайвага аўт.).

** Як падаеца, аўтараў “Русінскага лемантара” трэба шукаць сярод наступных асобаў: 1) Канстанцыя Скірмунт (1852-1934) – вядомая публіцыстка і гісторык, якая стварала тайнія польскія школы і сама выкладала ў іх. Была прыхільніцай выкарыстоўвання лацінкі ў навучальным працэсе (Skirmunt K. Faszcynacja nazwy i potęga literы // Беларуская думка XX стагоддзя. Варшава, 1998, с. 226-230); 2) Марыя Саковіч (1865?-пасля 1907) – вядомая збіральніца палескага фальклору, настаўніца народнага вучылішча ў в. Моладава, што побач з Парэччам, член-карэспандэнт Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства, аўтар кнігі “Сляянне мястэчка Моталь і іх песні”, артыкулаў у часопісе “Жывая старина”; 3) Хэлена Чэхоўска (1870?-да 1930) – збіральніца палескага фальклору ў наваколлі в. Рудск Пінскага павету (Wesele wRudsku. Przez Helenę Czechowską // Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. Kraków, 1896. T. 2, s. 17-48), верагодна была настаўніцай у Варшаве. У кнізе “Беларуская думка XX стагоддзя” (Варшава, 1998) сцвярджаецца, што аўтарам лемантара была сяброўка К.Скірмунт Юзэфа Кужанецкая. Аднак незразумела, на чым грунтуюцца гэтая думка (зайвага аўт.).

¹⁷ Polesie ilustrowane. Brześć n/B., 1923. S. 33.

наладзіць перапіску з Р.Скірмунтам дзеля збору інфармацыі пра “вызваленне” Палесся¹⁸.

Даследаванне Вольгі Лабачэўскай дазволіла сцвярджаць, што Р.Скірмунт меў дачыненне да стварэння Палескага музея ў Пінску¹⁹.

Таксама варта звярнуць увагу на тое, што ў міжваенны час в.Парэчча стала сядзібай шматлікіх польскіх арганізацый. Тут існавалі “Стралецкі саюз” (143 сябра), “Саюз рэзервістаў” (109), Таварыства каталіцкай моладзі (14), Гурток сельскіх гаспадын (19), дабрачыннае таварыства “Карытас” (16), польскія тэатральныя групы ды інш.

Наогул жыццё Рамана Скірмунта напоўнена загадкамі. Даследчыкам яшчэ давядзенца зразумець, як у свядомасці аднаго чалавека спалучаліся польскі, беларускі і палескі патрыятызмы. Загадковым застаецца і асабістасць жыццё Рамана Аляксандравіча. Вядома, што ён, як і большасць яго шматлікіх родных і стрыечных братоў і сясцёр (у прыватнасці, кампазітар і паэт Генрык Скірмунт, дыпламат і палітык Канстанцін Скірмунт, аўтар мемуараў Ядвіга Скірмунт, публіцыстка і гісторык Канстанцыя Скірмунт), не меў уласнай сям'і. Магчыма, што ў ягоным жыцці абавязкі адносна Бога і Айчыны заўсёды пераважалі над імкненнем да ўласнага шчасця.

Дадатак

Нашэ заданне вэдлугъ народныхъ меншинствъ ("Наша земля" № 10 ад 19 студзеня 1928 г.)

Близко подходячи выборы въ уставодавшіи палаты звращають свою увагу почти каждого человека на дило народныхъ меншинствъ <...>

Кажды кто тилько попадз на Полісье и справедливо плюдзіць на дило, той зрозуміе добрэ, что поселянінъ Поліски, ідэ до установленья твэрдыхъ подрубъ подь будову, на засады свого житъя, уважаючи зовсімъ справедливо, что то тилько одна дорога, котра поправіць свое положеніе господарскэ. Безразличны булы ему до сего часу не згодность мэжъ клясамі, разницы нарыдни и атупанство партыйны, и тои, котры пры пэршихъ выборахъ сиялы зерно ненависті, тэ-пэръ збирають хлібъ захудалы, якъ называють ихъ ощусты. Накормлены до сыта худыми обещанкамі худкого богатства, поселянінъ Поліски зрозумівъ що дарогой власной горачай працы ведущей к порадку, взаимной выгады, при толчкѣ дзяятелювъ государственныхъ, потрафітъ найты собі указанья добра наиліпшага на далей. Для гэтага будучынастроена прывержэнцами идии братняго чутъявіхъ народныхъ меншинствъ, проживаючыхъ въ Жечипосполитой, любящіе свай народъ и самостоятельность Польши.

¹⁸ ДАБВ. Ф. 2001, вол. 4, адз. 3816а, арк. 51.

¹⁹ Лабачэўская В. Захавальнік Палескага музея Дзмітрый Георгіеўскі. Мінск, 2001. С. 5.

Гордячись национализмомъ и высоко цэня обычая наридни, просвѣтительны и рэлігійны іншыхъ, хочимо соедынітыся въ Союзъ Блока Працы Государственно-Господарски люди всіхъ народовъ Полься, прихильны до Государства и готовы працавати разомъ съ Правительствомъ. Съ тымъ лозунгомъ идемъ до народу поселянскага съ добрымъ желаньемъ, щобъ мы булы хороше научены, бо видаемъ заданья земельны народныхъ меншинствъ, что для нась есть завшэ жизнено. Въ развязіи своимъ гэтыхъ заданий сомніемся въ союзъ славянскихъ меншинствъ, выключаючи закрасъ тихъ жидувъ, котры не идутъ по одной дороги господарчай и территориальнай.

Панство Польске кинуту мэжъ двухъ вэликихъ организмуў государскихъ России и Нимцэвъ, попадае каждый день, что шагъ не малъ на преграды въ исполнении своей миссии диловой, съ котрой Маршалокъ Іосифъ Пілсудски шовъ 1920 року на Україну за нашу и вашу свободу. Черезъ ответственное сплочение злоумышленій России и Нимцэвъ можэмо добрэ познаты свою сторону.

Съ часу завершения мира въ Риге 1920 року большевики прыступылы до пробужденья нацыонализму Білорусовъ и Украінцевъ, кируючи его острые противъ Польши. Алэжъ худко зрозумили, что рухъ той, уставляе що разъ ширши круги, наляканы началы робыты рэпрэсіи, доводячи до удалenia Атамана Петлюры грознага призрака независимости Украіны. Ту саму тактыку зробылы они въ Минску съ Білорусами, удаливши Адамовича, котрого замэнылы агентами зъ Москвы. Игра Нимцэвъ подстрыкательству ненависті Литвы до Польши есть вэльмы ясно бачно, продолжение шагивъ своихъ пострекольства при приближаючихся выборахъ, крадучи его не тылью на независимость Польши, але поддэрживаючи интэрэсы Украінцевъ и Білорусовъ, вэдлугъ которыхъ выявили свое обличье имперіалистичнэ и ворогувъ.

Россія и Нимцы прикладаю старанъя, щобъ свои вражбы залиты провэсты при подходящихъ выборахъ. Для подговору поселянь Украінскихъ и Білорусскихъ плывуть широкімъ корытомъ гроши зъ Москвы и Берлина, для прикрытья своихъ власныхъ заплатовъ, названныхъ опекуновъ, а въ действительности смертельныхъ ворогувъ якъ Украінцевъ такъ и Білорусовъ.

Такіпорадокъ дило повинны меншинства славянски ясно запомятаты въ своемъ власномъ іменню, вытягаючи братски руку Польской демократии, спожаватыся зробыты вспулъный фронтъ для охраны одинаково грозныхъ интересовъ.

Крестьянь и интелигенцы Польска, Білоруска и Украінска повинны доро-гою соединеня съ союзомъ Безпартыйнаго Блока Вспулпрацы съ Правительствомъ повернуты старанъя щобы поставыты свое жыць на липши дороги. Всі спробы, маючіе на цыљу, чи то посредни, чи безпосредни, ударивши въ муръ солідарности международностей, повинны уважаты якъ щось битое противо Панства. За такое бачимо дило п.Абрама Мазора Дыректора Гімн. Тарбутъ и п.Меера Фельдмана Дыр. Жыдув. Банка Спольдельчаго, Творцыў Союза Меншинствъ наридныхъ въ Пінску. До такого роду зробленія дае намъ право видома

намъ ухвала Коминтерна, котры казавъ голосоваты за союзъ зроблены через п.Гринбаума, якъ нэбудэ узнаны списоць Комунистовъ. Правительство Польске, котре липшъ и докладній освидомлено есть яко о суммъ грошей таکъ и мэтодахъ працы зробленыхъ черезъ п.Гринбаума Блока меньшинствъ нарыдныхъ и его агентовъ въ Пинску. п.Дыр. А.Мазора и п.Дыре. М.Фельдмана потягнэ къ отвitu въ установленомъ часу и открые всю працу большевицко-немецку.

Однако же демократія Украінцовъ, Білорусовъ и поляковъ потрафить подъ тыи злоумышленья робытниковъ жыдывскихъ уложити вспілжкітъ въ рамахъ Панства, зо всими меньшинствами нарыдными, приступаючи до размовы въ атмосфэрѣ щирости и лояльности безъ всякихъ оговорковъ.

Ініцыятува оть насъ восходыть протягаючи руку Польской демократіі и мы готовы до размовы.

Аляксандар Ільін

Дацэнт кафедры вышэйшай матэматыкі БДУ

Аўтар артыкулаў па гісторыі славянафільства, па фармаванні беларускай, украінскай і польскай нацыянальных ідэалогій.

Адрес: в. Піянерская д. 48, кв. 52.
224020 г.Берасце